

## ERMENİSTAN-AZERBAYCAN ARASINDAKİ GELİŞMELER

**Tutku DİLAVER**

**Analist**

Geçtiğimiz günlerde düzenlenen Antalya diplomasi forumunda ortaya çıkan son gelişmeleri daha önce [değerlendirmiştik](#). Türkiye ile Ermenistan arasındaki gelişmeler, iki dışişleri bakanı arasında görüşme ve karşılıklı özel temsilcilerin temaslari son dönemde dikkat çeken gelişmelerdi. Türkiye açısından Ermenistanla ikili ilişkilerde normalleşme, bölgesel barışa katkı sağlayacak bir adım olarak değerlendiriliyor. Dolayısıyla Türkiye ve Ermenistan arasındaki normalleşme sürecini, Azerbaycan ve Ermenistan arasındaki gelişmelerden ve bölgesel konjonktürden bağımsız düşünmek doğru bir yaklaşım olmayacaktır.

Bu çerçevede, karşılıklı kara ve demiryollarının açılması ve bölgesel ulaşım ağlarının yeniden tesis edilebilmesi gibi konuların karşılıklı temaslarda özel bir yer tuttuğu biliniyor. Nitekim, Ermenistan Başbakanı Paşinyan, geçtiğimiz günlerde verdiği bir demeçte Türkiye'ye Gümrü-Kars demiryolu hattı ile demiryolu bağlantısının sağlanabilmesi için revize çalışmalarının başlayacağını söylemesi, olumlu görülebilecek mesajlardandı[1]. Ancak Antalya Diplomasi Forumunda Azerbaycan Dışişleri Bakanı Ceyhun Bayramov ve Azerbaycan Cumhurbaşkanlığı Dış politika Danışmanı Hikmet Hacıyevin açıklamalar kafalarda soru işaretleri oluşturdu. Zira bu açıklamalardan en azından bölgesel ulaşım yollarının tesisi konusunda bazı pürüzler olduğu anlaşıldı. Bayramov, Ermenistan ortak çalışma komisyonunda belirlenen güzergahlardan birine odaklandığını ve Zangezur koridorunu bloke etmek istediğini söyledi.

Azerbaycan bir yıldır kendi toprakları içerisinde kalan kısımda özellikle Ermenistan işgali süresince tahrip olan karayollarını asfaltlama çalışmalarını sürdürüyordu. Azerbaycan Dışişleri Bakanı Bayramov da verdiği demeçte Azerbaycanın daha fazla vaki kaybetmek istemediğini Ermenistan ile anlaşma sağlanması halinde dahi yıllar alabilecek yenileme çalışmalarını kısaltmak için ellerinden gelen çabayı sarf ettiklerini söyledi. Ancak Ermenistanın güzergah belirleme konusunda çelişkili bir tutum takınması nedeniyle Azerbaycanın İranla anlaşarak Azerbaycan-Nahcivan bağlantısını Ermenistan sınırından geçen hatta paralel başka bir hat üzerinden sağlayacakları anlaşılıyor.[2]

Bir diğer önemli gelişme de Azerbaycan tarafının Ermenistana nihai barış anlaşmasının imzalanabilmesi için uluslararası hukuk çerçevesinde hazırlanan 5 ilke oldu. Azerbaycan Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Leyla Abdulleyanın açıkladığı ve Ararat Mirzoyanın da

doğruladığı ilkeler şöyle[3]:

- Karşılıklı egemenlik, toprak bütünlüğü, uluslararası tanınan sınırların dokunulmazlığı ve siyasi bağımsızlığa saygı duyulması,
- Karşılıklı toprak iddiasında bulunulmadığının teyit edilmesi ve gelecekte de böyle bir iddiada bulunulmaması için yasal bağlayıcılığı olan bir yükümlülük altına girilmesi,
- Devletler arası ilişkilerde birbirlerinin güvenliğini tehlikeye atmaktan, hem siyasi bağımsızlığa hem de toprak bütünlüğüne karşı tehdit veya kuvvet kullanmaktan ve BM Şartı'nın Amaçlarıyla bağdaşmayan herhangi bir eylemde bulunmaktan kaçınma yükümlülüğü altına girilmesi,
- Ülke sınırlarını belirlenip işaretlenmesi ve diplomatik ilişkilerin kurulması,
- Ulaşım ve diğer iletişim yollarının açılması, karşılıklı çıkar çerçevesinde uygun şekilde diğer iletişim hatlarının ve ulaşım yollarının inşa edilmesi.

Azerbaycanlı yetkililer bu ilkeleri Ermenistan tarafına sunduktan sonra nihai barış anlaşmasını bu çerçevede yapmak üzerine cevap beklediklerini beyan ettiler. 15 Martta Ermenistan Dışişleri Bakanı basına verdiği demeçte Azerbaycana cevabın verildiğini ifade etti. Mirzoyan verdiği röportajdan Ermenistan tarafının AGİT Minsk grubu çerçevesinde müzakereleri sürdürme yönündeki isteklerinin yinelendiği anlaşılıyor. Nitekim Ermeni yetkililer son dönemde gerçekleştirdikleri temaslarda önkoşulsuz müzakerelere AGİT çerçevesinde hazır olduklarını ifade ediyorlar.[4] Sınır işaretleme çalışmaları için de uluslararası farklı mekanizmaların çalışmalara dahil edilmesinin teklif edildiği ancak Azerbaycanın bu teklife sıcak bakmadığı anlaşılıyor.[5]

Azerbaycanın bu teklife sıcak bakmamasındaki temel neden elbette ki AGİT Minsk grubunu çerçevesinde, 30 yıl boyunca, BMGK Kararlarına rağmen Karabağdaki işgale deyim yerindeyse göz yumulmuş olması. Azerbaycanın, toprak bütünlüğünü yeniden tesis etmek bir yana, yıllar süren müzakerelere rağmen bir barış anlaşması dahi hazırlayamamış, bazılarının taraflı tutumları tescillenmiş AGİT Minsk grubu eş başkanları çerçevesinde bir kez daha müzakerelere dönmek uygun bir seçenek gibi görünmüyor. Öncelikle, Ukrayna krizi çerçevesinde Rusyaya uygulanan ambargoların, AGİT Minsk grubu eş başkanlık kurumunu dolaylı olarak işlevsiz hale getirdiği söylenebilir. İlave olarak, Ukrayna kriziyle birlikte uluslararası örgütlerde belli birtakım ülkelerin başka ülkelerle ilgili hayati konularda oynadığı sorun çözücü rolün etkinliğinin ne kadar işlevsel olduğu sorunu daha da tartışılır hale geldi. Bu çerçevede Ermenistan ve Azerbaycan arasında imzalanacak barış anlaşmasının taraflar arasında müzakere edilmesi en mantıklı seçenek olarak karşımızda duruyor.

[1] Turkey-Armenia talks seen as key to opening up regional transit links, BNE Intelligence, 13 Ocak 2022, <https://intellinews.com/turkey-armenia-talks-seen-as-key-to-opening-up-regional-transit-links-231742/?source=azerbaijan>

[2] Haberglobal, Özel Röportaj | Azerbaycan Dışışleri Bakanı Ceyhun Bayramov'dan Haber Global'e Özel Açıklamalar, Youtube (@haberglobal),12 Mart 2022, <https://www.youtube.com/watch?v=b4wYAV3ozql>

[3] Foreign Ministry: Azerbaijan has announced basic principles proposed for establishment of relations with Armenia, AZERTAC, 14 Mart 2022, [https://azertag.az/en/xeber/Foreign\\_Ministry\\_Azerbaijan\\_has\\_announced\\_basic\\_principles\\_proposed\\_for\\_establishment\\_of\\_relations\\_with\\_Armenia-2052467](https://azertag.az/en/xeber/Foreign_Ministry_Azerbaijan_has_announced_basic_principles_proposed_for_establishment_of_relations_with_Armenia-2052467)

[4] Dışışleri Bakanı Mirzoyan: Ermenistan, Azerbaycan ile ön koşulsuz müzakerelere hazır, Ermenistan Kamu Radyosu, 17 Mart 2022, <https://www.ermenihaber.am/tr/news/2022/03/17/D%C4%B1%C5%9Fi%C5%9Fleri-Bakan%C4%B1-Mirzoyan-Ermenistan-Azerbaycan/227426>; Paşinyan ABD Dışışleri Bakanı Blinken ile görüştü, Agos, 15 Mart 2022, <https://www.agos.com.tr/tr/yazi/26860/pasinyan-abd-disisleri-bakani-blinken-ile-gorustu>.

[5] Մեզ համար ԼՂ հիմնախնդիրը տարածքային հարց չէ, այլ իրավունքների. Արարատ Միրզոյանի հարցազրույցը «Արմենպրես»-ին, ArmenPress, 15 Mart 2022, <https://armenpress.am/arm/news/1077893.html>.

Yazar Hakkında :

Tutku Dilaver, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler bölümünden 2015 yılında mezun olmuştur. 2020 yılında Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalına bağlı Kafkasya Çalışmaları Programında tezli yüksek lisansını tamamlamıştır. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümünde doktora çalışmalarına devam etmektedir.

2017 Ağustos ayında Avrasya İncelemeleri Merkezinde (AVİM) başlattığı 6 aylık uygulamalı eğitim programını tamamlamış, Misafir Araştırmacı olarak AVİM'i 17. Mart 22. Erşim Nisan 29, 2020. AVİM'de Analist olarak çalışmıştır. <https://avim.org.tr/public/yorum/ERMENISTAN-AZERBAYCAN-ARASINDAKI-GELISMELER>



Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

**Tel:** +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

@avimorgtr

<https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

**E-Posta:** info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

